

- Міністерства фінансів] / Мінфін України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007р. № 779 [із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів] / Мінфін України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07>.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 [із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів] / Мінфін України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [Електронний ресурс]: Наказ, Положення від 18.11.2005 р. № 790 [із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів] / Мінфін України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.
10. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [Електронний ресурс]: Наказ, Положення від 23.01.2015 р. № 11 [із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів] / Мінфін України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]: зміни та допов. станом на 01.01.2012. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
12. Кафка, С.М., Река О.О. Особливості обліку операцій з основними засобами за МСБО 16 та П(С)БО 7: порівняльний аспект/С.М.Кафк// Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналіз.-2012.-№ 3 (24) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/38709>.
13. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс]: Наказ від 30.09.2003 р. № 561 / Мінфін України. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293623&cat_id=293536.
14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 [із змінами і допов., внесеними наказами М-ва фінансів України] / Мінфін України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/page>.
15. Науменко П. Амортизація основних засобів після їхньої переоцінки/П.Науменко//Школа бухгалтера.-2008.- №4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkf.com.ua/show/3cid02154.html>.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2015р.
Рекомендовано до друку к.е.н., проф. Орловою В.К.

УДК 332.024.2

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ГОСПОДАРЬСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Ящерицина Н.І.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, e-mail: econpid@iutng.edu.ua

Анотація. Наведено системи методів, які використовуються при дослідженні структурної перебудови господарського комплексу регіону, – методи загальнонаукові (системний підхід, статистичний, абстрактно-логічний, літературний, історичний, структурний аналіз) та спеціальні картографічний, просторовий аналіз, балансовий), які розкривають і дають повну інформацію про рівень розвитку господарства даного регіону.

Ключові слова: господарський комплекс, ринкові перетворення, структурна перебудова, спеціальні та загальнонаукові методи.

Аннотация. Приведены системы методов, которые используются при исследовании структурной перестройки хозяйственного комплекса региона, – методы общенаучные (системный подход, статистический, абстрактно-логический, литературный, исторический, структурный анализ) и специальные картографический, пространственный анализ, балансовый), которые раскрывают и дают полную информацию об уровне развития хозяйства данного региона.

Ключевые слова: хозяйственный комплекс, рыночные преобразования, структурная перестройка, специальные и общенаучные методы.

Abstract. The following system of methods used to study the restructuring of the economic complex of the region general scientific methods (systematic approach, statistical, abstract-logical, literary,

historical, structural analysis) and special methods (mapping, spatial analysis, balance sheet), which open and provide full information about the level of the economy from this region.

Keywords: economic complex, transformations of markets, structural reorganization, special and general scientific methods.

Вступ. Вихідні передумови. Суспільно-географічне дослідження структурної перебудови господарського комплексу регіону повинно базуватися на використанні системи методів. Можна виділити основні групи методів дослідження: загальнонаукові та спеціальні. Загальнонаукові методи дозволяють проникнути в суть процесів, явищ та об'єктів у цілому. Серед загальнонаукових методів найбільш уживаними є системний підхід, структурний аналіз і синтез, районування, картографування, статистико-економічний, математико-географічного моделювання, балансовий і нормативний [1].

Використанню методів дослідження приділяється значна увага [2; 8]. Однак, не описані методи, які придатні для дослідження структурної перебудови господарства.

Метою даної статті є висвітлення системи методів, які використовуються для дослідження структурної перебудови господарського комплексу регіону.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно важливий для оцінки регіонального споживчого ринку *техніко-технологічний критерій*. Ключовим чинником, що зумовив динамічне зростання сфери послуг, з'явився технологічний прогрес, результатом якого стало створення нових областей сервісу, що забезпечили додатковий приплив робочої сили і капіталів.

Нові технології радикально змінюють методи ведення бізнесу в організаціях, що займаються обслуговуванням споживачів. Одним з таких потужних імпульсів сьогодні є інтеграція комп'ютерної техніки та засобів телекомунікації. Створення національних (або навіть глобальних) електронних систем обслуговування, включаючи Всесвітню мережу (The World Wide Web) перетворює характер і масштаби діяльності фінансових компаній, банків та інших сервісних організацій.

Технологічний прогрес впливає і на багато інших видів обслуговування - від повітряних перевезень до роздрібно торгівлі. Створення нових або вдосконалених систем сервісу дозволяє здійснювати реінжиніринг таких операцій, як прийом замовлень, здійснення платежів, замінювати монотонну роботу машинами і більшою мірою залучати споживачів в діяльність компанії шляхом впровадження систем самообслуговування.

Яскравим прикладом тут може служити автоматизація банківських операцій, таких як прийняття вкладів, погашення кредитів і виплати готівкових коштів. Впровадження банківських автоматів дозволяє обслуговувати клієнтів цілодобово в місцях, де використання персоналу практично неможливо.

В останні роки відкривається багато нових підприємств, більшість з них орієнтовані на сферу послуг, проте не всі підприємства оснащені передовими технологіями, через що знижується якість послуг, культура обслуговування. На сьогоднішній день перед підприємствами побутового обслуговування висувуються якісно нові завдання - комплексність сервісу, поліпшення його якості. Приплив нових технологій у сферу сервісу зумовить процвітання ринку послуг, підніме обсяги попиту на послуги.

Кожен показник залежить один від одного, однаково важливий для формування регіонального ринку сфери сервісу. Отже, кожен критерій має функціонувати злагоджено і в сукупності з іншими критеріями, тоді ринок послуг буде діяти ефективно і поповнить регіональний бюджет.

Важливо також приділити увагу не тільки критеріям, що впливають на формування регіонального ринку послуг, але й критеріям оцінки розвитку сучасних підприємств у сфері послуг.

Формування різного роду об'єднань підприємств та їх спільна діяльність неминує ставлять питання оцінки ефективності цих утворень. Найчастіше для оцінки економічної ефективності використовується показник чистого приведенного доходу.

У сучасних умовах ринкового функціонування та специфіки галузевих груп послуг не сформувалася уніфікована система показників. Кожна компанія цілком самостійно визначає для себе таку систему.

В економічному середовищі склався набір вимог, які повинні задовольняти показники господарської діяльності, серед них потрібно назвати наступні: системність; взаємодоповнюваність; об'єктивність; можливість порівняння, обліку, аналізу.

Формування системи показників має здійснюватися на основі багатоваріантних обґрунтувань з використанням достатнього і якісного обсягу інформації та розрахунків, що характеризують різні організаційні економічні, соціальні, технічні, управлінські аспекти життєдіяльності компаній і тим більше - інтеграційних структур.

Найважливіша характеристика організаційно-економічної інтеграції - фінансовий стан її учасників і нової форми господарювання в цілому. Воно визначає конкурентоспроможність об'єднання (партнерства), його потенціал у діловому співробітництві, дозволяє оцінити, якою мірою гарантовані економічні інтереси формування, його учасників і партнерів по бізнесу.

Головним завданням оцінки фінансового стану об'єднання компаній є зниження невизначеності, пов'язаної з прийняттям стратегічних організаційних та економічних рішень. При такому підході фінансовий аналіз може використовуватися як спосіб прогнозування.

У загальній теорії і практиці фінансового прогнозування зазвичай виділяють три групи методів прогнозування: 1) методи експертних оцінок; 2) стохастичні методи; 3) детерміновані методи.

Основними критеріями при цьому повинні служити точність прогнозу і повнота подання майбутнього фінансового стану тієї чи іншої організаційної форми господарювання.

З метою забезпечення повноти найкращими визнаються методи, що дозволяють побудувати прогнозні моделі. Точність прогнозу - критерій більш жорсткий і конкретний, що вимагає для його досягнення врахування багатьох факторів. Головним елементом в будь-якій моделі прогнозування є тренд чи лінія основної тенденції зміни ряду. У більшості моделей передбачається, що тренд є лінійним, але таке припущення не завжди закономірно і може негативно вплинути на точність прогнозу. На точність прогнозу також впливає використовуваний метод відділення від тренда сезонних коливань (додавання або множення).

Очевидно, що поліпшення і стійкість фінансового становища інтеграційної структури виступають найважливішими критеріями того чи іншого об'єднання підприємств.

Підвищення рівня конкурентоспроможності, фінансового стану, організаційно-управлінської взаємодії та інших чинників ефективного функціонування сучасних інтеграційних компаній у сфері послуг багато в чому обумовлюється внутрішніми відносинами центральної (головної) структури з іншими учасниками.

Виходячи з цього, приватними внутрішньокорпоративними критеріями підвищення ефективності спільної діяльності сервісних компаній можуть служити:

- 1) зменшення управлінських витрат;
- 2) прискорення оборотності матеріальних і фінансових коштів, що зменшує потребу в кредитах для поповнення оборотних коштів і забезпечує економію на виплаті банківських відсотків;
- 3) раціоналізація процесів спеціалізації, концентрації, кооперування, комбінування, диверсифікації послуг;
- 4) оптимізація інвестиційних ресурсів, оновлення основних фондів;
- 5) зростання стимулювання, задоволеності.

У процесі дослідження головна увага приділяється системному підходу, який охоплює сукупність існуючих методів і прийомів, що використовуються для досягнення певної мети – створення взаємопов'язаної системи понять і методів, які є основою теоретико-методологічних досліджень. Він базується на розгляді господарського комплексу регіону як складної системи. Трансформація господарства – процес довготривалий, багатофакторний, багатофункціональний. Системний підхід до управління трансформацією господарського комплексу передбачає:

- 1) визначення мети трансформації комплексу та її структурування на основі дослідження господарського комплексу, яке спрямоване на виявлення та узгодження проблем його трансформації і проблем розвитку держав у цілому;
- 2) виявлення можливих напрямів розвитку за допомогою методу структурного моделювання процесів досягнення цілей;
- 3) виявлення прямих та побічних результатів реалізації напрямів трансформації у конкретних умовах навколишнього економічного, соціального і природного середовища та розробку критеріїв їх оцінки;
- 4) оцінку відповідності виявлених результатів поставленим цілям та оцінку очікуваної інтегрованої ефективності (економічної, соціальної та екологічної) кожного можливого напрямку трансформації;
- 5) порівняння можливих напрямів розвитку за очікуваною інтегрованою ефективністю, вибір найкращого та розробку стратегічної програми дій;
- 6) здійснення корегуючих процедур у процесі реалізації програми дій за допомогою механізму зворотного зв'язку, який передбачає виявлення, аналіз та оцінювання проміжних результатів трансформації. Лише такий підхід дозволяє при розгляді певних частин та виконанні окремих дій не випускати з поля зору загального процесу досягнення кінцевої мети та забезпечує прогнозованість розвитку подій.

Тому розробка теоретико-методологічного обґрунтування трансформації та формування господарського комплексу на засадах сталого (збалансованого) розвитку потребує застосування тих наукових підходів, в основі яких лежить принцип системності. Провідне місце серед них займає суспільно-географічний підхід, перевагами якого є комплексність, системність та регіональна цілісність.

При переході до відносин ринкового типу в господарському комплексі необхідне поглиблене вивчення, дослідження територіальної організації регіональних особливостей структурної перебудови. На основі системного підходу застосовується метод структурного аналізу, за допомогою якого всебічно вивчається об'єкт дослідження – господарський комплекс із домінуванням територіального і функціонального аспектів у ринкових умовах – як цілісність і складне структурне утворення.

При дослідженні розвитку структурної перебудови в господарському комплексі використовується також статистичний метод. Його застосування означає збирання і одержання первинних статистичних даних з використанням статистичних збірників та іншої статистичної

інформації. Також проводиться опрацювання цих даних, їх узагальнення, аналіз відповідно до мети дослідження. За допомогою цього методу можна виявити динаміку розвитку процесу.

Літературний метод передбачає детальне вивчення спеціальної суспільно-географічної літератури з питань структурної перебудови господарства. Історичний метод застосовується у тісному поєднанні з аналізом просторових аспектів соціально-економічного розвитку. Значення історико- економічного розвитку господарського комплексу минулого необхідно для розуміння сучасного стану його функціонування, а також для прогнозу їх змін в регіоні.

Метод аналізу передбачає розчленування господарського комплексу на складові частини з метою їх самостійного розгляду. Використовуються два різні аналізи: макроекономічний і мікроекономічний. Рівень макроекономічного аналізу стосується господарського комплексу в цілому. Мікроекономічний аналіз передбачає конкретний аналіз об'єктів господарського комплексу.

Важливим при дослідженні територіальної організації розвитку регіональних особливостей ринкових трансформацій господарського комплексу є картографічний метод. Цей метод дає можливість нанести на карту множину об'єктів господарського комплексу, показати їх взаємне розташування і взаємозв'язки. Він використовується на всіх стадіях досліджень – від збирання даних до розробки нових наукових матеріалів. Особливостями використання картографічного методу при дослідженні суспільно-географічних основ ринкових перетворень у господарському комплексі регіону є першочергове визначення ієрархічних рівнів об'єкта картографування.

Господарство будьякого регіону можна розглядати з двох точок зору. Перша визначається географічним положенням, яке впливає на особливості розвитку господарства, на формування соціально-економічних зв'язків з іншими регіонами. Друга точка зору передбачає розгляд території регіону як окремого утворення зі специфічними властивостями щодо природних і соціально-географічних умов. Тому картографічне дослідження окремого регіону можна впровадити у двох напрямках. При врахуванні першої точки зору картографічне дослідження проводиться на більш високому ієрархічному територіальному рівні. Наприклад, картографічне дослідження регіону слід проводити, враховуючи особливості території України. Дане дослідження стосується розгляду господарського комплексу регіону як окремого, специфічного утворення і передбачає картографічне моделювання його особливостей, але звичайно з урахуванням зв'язків з оточуючими регіонами. Уявляючи таким чином проблему, яка закладена в основу теми даного дослідження, необхідно звернутись до можливостей картографічного методу, який може гарантувати отримання певних теоретичних узагальнень та бути основою практичних рішень. Особливістю застосування картографічного методу дослідження ринкових перетворень є поетапність вивчення цих перетворень. Дослідження починається вже на першому етапі, тобто при зборі, вивченні, систематизації інформації (відомчої, загальнодержавної, приватної), проектуванні серії карт, визначенні головних показників картографування і створенні самих карт. Зміст другого етапу полягає у застосуванні готових карт для аналізу суті ринкових перетворень у господарському комплексі регіону порівняно з доринковими відносинами, їх ефективність, перспективу соціально-економічного розвитку.

З картографічним методом тісно пов'язаний просторовий аналіз, що вивчає всю сукупність факторів регіонального розвитку з метою пізнання загальних закономірностей розміщення продуктивних сил (або окремих їх компонентів) для підготовки територіального плану розвитку господарства.

Найдієвішим є балансовий метод прогнозування і планування, що координує і взаємно пов'язує всі завдання розвитку господарського комплексу і найдоцільнішим способом підтримує певні пропорції. Балансовий метод – сукупність прийомів, що використовуються в аналізі та плануванні для досягнення рівноваги в господарському комплексі в цілому й у сферах виробничого та особистого споживання на підставі відповідності величини ресурсів та їх використання за призначенням. Суть його полягає у застосуванні системи показників і розрахунків, що пов'язують потреби держави чи господарства з наявними ресурсами. За допомогою системи балансів загалом по господарському комплексу є змога узгоджувати матеріально-речовинні і вартісні пропорції, зростання доходів населення із зростанням виробництва продукції, платних послуг населення. Також для аналізу, прогнозування і планування розвитку динамічних систем з установленими потоками ресурсів і продукції («затрати!випуск», «виробництво-споживання», «ввіз-вивіз», у загальному вигляді – «прибуток – витрати») і з детермінованими залежностями між прибутковими і витратними частинами. Тобто під балансними методами розуміють сукупність математичних прийомів, що дозволяють дослідити і прогнозувати динаміку розвитку складних систем шляхом кількісного співставлення вхідних і вихідних потоків речовини при взаємодії системи з оточуючим середовищем. Використання балансового методу забезпечує дотримання внутрішньо виробничих, внутрішньо галузевих, міжгалузевих, внутрішньо районних, міжрайонних, загальнодержавних і міждержавних пропорцій. Метод експерименту полягає в проведенні структурних перетворень у природокористуванні господарського комплексу (екологічні штрафи, платежі, маркетинг і аудит тощо). Абстрактно-логічний метод означає узагальнення сутності суспільно-географічних основ ринкових перетворень у господарському комплексі регіону та застосовується для обґрунтування висновків. Наукова систематизація має велике значення як в теорії, так і в практиці суспільно-географічних досліджень регіонального господарського комплексу. Вона дозволяє прослідкувати

у досліджуваних явищах певний порядок, підсумовувати знання господарського комплексу як суспільно-економіко-екологічної системи, дає можливість швидше виявити її внутрішні особливості.

Висновки. Кожен із названих методів розкриває певну гаму відтінків, що характеризують господарський комплекс регіону, а також дають повну картину про рівень його розвитку.

Література

1. Сенюк Ю.В. Просторово-діяльнісний розвиток територіальних громад: інноваційно-інвестиційні пріоритети стратегії розвитку міської агломерації / Ю.В. Сенюк. – К. : УАН, 2011. – 52 с.
2. Остафійчук Я. Пріоритети розвитку промисловості міста Києва / Я. Остафійчук // Національне господарство України: теорія та практика управління : зб. наук. праць – К. : Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2009. – 320 с.
3. Польова І.М. Система залучення іноземних інвестицій в Україну в процесі глобальної сервісизації : дис. канд. екон.наук : 08.00.02 / І.М. Польова. – Тернопіль, 2008. – 256 с.
4. Пугачевська К. Організація і підвищення ефективності діяльності спеціальних економічних зон (за матеріалами СЕЗ України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / К. Пугачевська. – Ужгород, 2003. – 21 с.
5. Іксарова Н. Зовнішня торгівля послугами як пріоритетний напрямок економічного розвитку в умовах глобалізації / Н. Іксарова // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія» : зб. наук. праць. – Луцьк : ЛНУ, 2008. – №5 (20). – 317 с.
6. Наумова О.Е. Удосконалення системи сервісного обслуговування пасажирів на південній залізниці на підставі результатів маркетингового дослідження / О.Е. Наумова, О.І. Антонова, Л.В. Головань // Вісник економіки транспорту і промисловості – К. : УДАЗТ, 2011 - №34. – 437 с.
7. Скоробогатова Т.М. До питання про управління і обслуговуванні туристичних потоків: сервісно-логістичний підхід / Т.М. Скоробогатова // Економічний форум. – Луцьк : ЛНТУ, 2011. – №4. – 353 с.
8. Дульська І.В. особливості інтеграційних процесів у високотехнологічних галузях промисловості на сучасному етапі / І.В. Дульська // Вісник МНТУ. – К. : МНТУ, 2011. – №2(5). – 212 с.
9. Бойко М. Місце і значення України в реалізації транспортної політики ЄС / М. Бойко, Г. Ерфан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – Ужгород : УНУ, 2011. – №33. – 223 с.
10. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org>.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2015р.

Рекомендовано до друку д.е.н., проф. Гораль Л.Т.